

OBSAH

Úvod (M. Patarák) 11

1 História hazardného hráčstva (L. Jenčová, M. Patarák) 13

1.1 Stručný prehľad histórie hazardného hrania 13

1.2 Vznik a vývoj rôznych druhov hazardných hier 19

1.2.1 Kartové hry 19

1.2.2 Ruleta 22

1.2.3 Hracie automaty 23

1.2.4 Stávkovanie 24

1.2.5 Hry s kockami 26

1.2.6 Lotérie 28

1.2.7 Online hazardné hry 30

1.3 Hazardné hráčstvo v umení 33

1.3.1 Hráčska tematika v literatúre 33

1.3.2 Hráčske motívy vo výtvarnom umení 39

2 Definovanie základných pojmov (L. Jenčová) 45

3 Terminologické otázky (M. Patarák) 50

4 Konceptualizácia medicínskeho modelu poruchy hazardného hrania (L. Jenčová, M. Patarák) 53

4.1 Konštrukt poruchy hazardného hrania 53

4.2 Proces určovania platnosti konštrukt 56

4.3 Historický vývoj medicínskeho modelu poruchy hazardného hrania 57

4.4 Výhody a kritika medicínskeho modelu 60

5 Kategorický model vz. model hráčskeho kontinua (L. Jenčová) 65

6 Psychopatologická analýza poruchy hazardného hrania (M. Patarák) 70

7 Cesta hráčstva od impulzívnej poruchy cez neurózu a obsedantnú poruchu až k závislosti (L. Jenčová) 73

7.1 Porucha hazardného hrania ako impulzívna porucha 73

7.2 Hráčska neuróza 77

7.3 Súvislosti medzi poruchou hazardného hrania a obsedantno-kompulzívnou poruchou/spektrom 77

7.4 Porucha hazardného hrania ako závislosť 80

7.4.1 Súvislosti medzi poruchou hazardného hrania a látkovými závislosťami 80

7.4.2 Hazardné hráčstvo ako behaviorálna závislosť 84

7.4.2.1 Významnosť hrania pre patologického hráča 86

7.4.2.2 Modifikácia nálady pri hazardnom hraní	87
7.4.2.3 Fenomén tolerancie u hazardných hráčov	88
7.4.2.4 Príznaky z odňatia u hazardných hráčov	89
7.4.2.5 Interpersonálny a intrapersonálny konflikt u hazardných hráčov	91
7.4.2.6 Recidíva/relaps u hráčov	91
7.5 Integrácia poznatkov o nozologickej príslušnosti poruchy hazardného hrania	93
8 Diagnostika poruchy hazardného hrania a jej ukotvenie	
v diagnostických systémoch (L. Jenčová)	96
8.1 Diagnostická a štatistická príručka psychických porúch – DSM	96
8.1.1 Patologické hráčstvo v DSM-IV	98
8.1.2 Zmeny v ponímaní patologického hráčstva v DSM-5	99
8.2 Medzinárodná klasifikácia chorôb – MKCH	100
8.2.1 Patologické hráčstvo v MKCH-10	100
8.2.2 Porucha hazardného hrania v ICD-11	101
8.3 Rozdiely v diagnostickom prístupe k poruche hazardného hrania podľa MKCH-10 a DSM-5	103
8.4 Ďalšie možnosti diagnostiky v oblasti hazardného hrania	104
9 Diferenciálna diagnostika poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	108
10 Epidemiológia poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	110
11 Etiopatogenéza poruchy hazardného hrania (L. Jenčová, M. Patarák)	115
11.1 Psychologické a psychoanalytické teórie vzniku poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	117
11.1.1 Psychodynamika hazardného hrania (L. Jenčová)	117
11.1.2 Kognitívne teórie a úloha kognitívnych distorzií v rozvoji poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	123
11.1.2.1 Kognitívne distorzie	123
11.1.2.2 Typy kognitívnych distorzií u hráčov	125
11.1.2.3 Spôsoby merania kognitívnych distorzií	128
11.1.2.4 Vplyv kognitívnych distorzií na priebeh poruchy hazardného hrania a výsledky liečby	130
11.1.3 Behaviorálne teórie vzniku poruchy hazardného hrania (M. Patarák, L. Jenčová)	132
11.1.3.1 Podmieňovanie a učenie	133
11.1.3.2 Odmena a jej očakávanie	136
11.1.3.3 Pokus o integráciu behaviorálnych teórií poruchy hazardného hrania	141
11.1.4 Impulzivnosť ako multidimenziálny konštrukt a jej úloha v rozvoji poruchy hazardného hrania	144
11.1.4.1 Behaviorálny model impulzivnosti	149
11.1.4.2 Osobnostné modely impulzivnosti	152
11.1.5 Osobnosť pri poruche hazardného hrania (L. Jenčová)	152
11.1.5.1 Temperament a charakter	153
11.1.5.2 Zuckermanov model osobnosti	156
11.1.5.3 Barrattov model impulzivnosti	157
11.1.5.4 Eysenckov model osobnosti	157
11.1.5.5 Päťfaktorový model osobnosti a porucha hazardného hrania	159
11.1.5.6 Model impulzivnosti UPPS-P	161

11.1.5.7 Hierarchický štruktúrálly model (HSM)	163
11.1.5.8 Alternatívny model osobnosti v DSM-5	164
11.1.5.9 Impulzivnosť ako osobnostná črta vo vzťahu k poruche hazardného hrania	166
11.1.6 Ďalšie neuropsychologické charakteristiky súvisiace s hazardným hraním (L. Jenčová)	169
11.1.6.1 Porucha exekutívnych funkcií u hráčov	169
11.1.6.2 Deficity v rozhodovacích procesoch u hráčov a ich prepojenie s konštruktom impulzivnosti	172
11.1.7 Autoregulačná funkcia hazardného hrania (L. Jenčová)	175
11.1.7.1 Mechanizmy zvládania a hazardné hranie	175
11.1.7.2 Emocionálna regulácia a jej úloha v rozvoji poruchy hazardného hrania	177
11.1.7.3 Dysregulácia emócií u hráčov	179
11.2 Biologické teórie poruchy hazardného hrania (M. Patarák)	185
11.2.1 Genetická predispozícia poruchy hazardného hrania	185
11.2.2 Neurobiológia poruchy hazardného hrania	190
11.2.2.1 Systém odmeny	190
11.2.2.2 Syndróm deficitnej odmeny	193
11.2.2.3 Predikcia odmeny	196
11.2.2.4 Znížená dostupnosť D ₂ a D ₃ receptorov alebo zvýšené uvoľňovanie dopamínu ?	200
11.2.2.5 Dopamínergicky indukované kompulzívne hazardné hranie	202
11.2.2.6 Narušené rozhodovanie a jeho dopamínergické modulácie	206
11.2.2.7 Integračná neurobiológia poruchy hazardného hrania	210
11.2.3 Dysfunkcia neurotransmiterov pri poruche hazardného hrania	212
11.3 Účasť sociálnych faktorov v rozvoji poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	219
11.4 Existenciálno-spirituálna teória poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	221
11.5 Rizikové a protektívne faktory vo vzťahu k hazardnému hráčstvu (L. Jenčová)	223
11.6 Model vzniku a vývoja poruchy hazardného hrania (L. Jenčová, M. Patarák)	231
11.6.1 Model syndrómu závislosti	231
11.6.2 Model ciest	233
11.6.3 Typy patologických hráčov	238
12 Priebeh a prognóza poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	244
13 Riziká a komplikácie hazardného hrania (L. Jenčová)	247
13.1 Škody súvisiace s hazardným hraním	247
13.2 Meranie rozsahu škôd súvisiacich s hazardným hraním	250
13.3 Kategórie škôd súvisiacich s hazardným hraním	254
13.3.1 Finančné škody	254
13.3.2 Narušenie alebo rozpad vzťahu, konflikty	255
13.3.3 Emocionálne alebo psychické utrpenie	256
13.3.4 Zhoršenie celkového zdravotného stavu	257
13.3.5 Trestná činnosť	258
13.3.6 Znížený výkon v práci alebo v štúdiu	259
13.3.7 Kultúrne škody	259
13.4 Suicidalita u hazardných hráčov	259

14 Posúdenie miery závažnosti hazardného hráčstva (L. Jenčová)	265
14.1 Závažnosť hazardného hrania	265
14.2 Dotazníky na posúdenie miery závažnosti hazardného hrania	267
14.3 Faktory ovplyvňujúce závažnosť hazardného hrania	269
15 Komorbídne poruchy (L. Jenčová)	272
15.1 Komorbídne adiktívne poruchy	273
15.1.1 Komorbídna látková závislosť u hráčov	273
15.1.2 Komorbídne behaviorálne závislosti	275
15.2 Komorbídne afektívne poruchy	279
15.3 Komorbídne úzkostné poruchy	281
15.4 Hazardné hranie a ADHD	282
15.5 Komorbídna porucha kontroly impulzov	284
15.6 Komorbídna porucha osobnosti	284
15.6.1 Najčastejšie typy komorbídnej poruchy osobnosti	287
15.6.2 Antisociálna porucha osobnosti a porucha hazardného hrania	289
15.6.3 Hraničná porucha osobnosti a porucha hazardného hrania	292
15.6.4 Narcistická porucha osobnosti a porucha hazardného hrania	293
15.6.5 Vplyv komorbídnej poruchy osobnosti na priebeh a závažnosť poruchy hazardného hrania a výsledky liečby	298
16 Prevencia v oblasti hazardného hrania (L. Jenčová)	300
16.1 Možnosti prevencie hazardného hrania	300
16.2 Abstinencia verzus prístupy minimalizácie škôd	305
16.3 Hodnotenie preventívnych programov	309
16.4 Paradox prevencie	309
17 Terapia poruchy hazardného hrania (L. Jenčová, M. Patarák, L. Chvála)	312
17.1 História liečby poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	312
17.2 Formy a fázy liečby poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	313
17.3 Prvá pomoc ľuďom s problémami s hazardným hraním (L. Jenčová)	314
17.4 Psychoterapia v liečbe poruchy hazardného hrania (L. Chvála)	316
17.4.1 Všeobecná účinnosť psychoterapie v liečbe poruchy hazardného hrania (L. Chvála)	317
17.4.2 Kognitívno-behaviorálna terapia poruchy hazardného hrania (L. Chvála)	317
17.4.2.1 Kognitívno-behaviorálna terapia u hráčov a jej základné východiská	317
17.4.2.2 Základné koncepty kognitívno-behaviorálnej terapie	320
17.4.2.3 Terapeutický plán kognitívno-behaviorálnej terapie pri liečbe poruchy hazardného hrania	321
17.4.2.4 Techniky a postupy v rámci KBT	323
17.4.2.5 Účinnosť KBT v liečbe poruchy hazardného hrania	331
17.4.3 Motivačný rozhovor (L. Chvála)	332
17.4.4 Intervencie personalizovanej spätnej väzby (L. Chvála)	334
17.4.5 Psychodynamická psychoterapia poruchy hazardného hrania (L. Jenčová)	336
17.4.5.1 Základné východiská psychodynamickej psychoterapie	336
17.4.5.2 Psychodynamický prístup k liečbe poruchy hazardného hrania, jeho východiská a ciele	338
17.4.5.3 Proces psychodynamickej psychoterapie u hazardných hráčov	340

17.4.5.4 Účinnosť psychodynamickej a psychoanalytickej psychoterapie pri liečbe poruchy hazardného hrania	344
17.4.6 Rodinná psychoterapia v liečbe poruchy hazardného hrania (L. Chvála)	347
17.4.6.1 Základné východiská a prístupy rodinnej psychoterapie	347
17.4.6.2 Vybrané modely a postupy rodinnej psychoterapie	348
17.4.6.3 Krátkodobá strategická rodinná terapia (BSFT) ako inšpirácia pre liečbu rodín hazardných hráčov	350
17.4.6.4 Prehľad intervencií zameraných na liečbu blízkych osôb hazardných hráčov	352
17.4.6.5 Účinnosť rodinnej psychoterapie v liečbe poruchy hazardného hrania	353
17.4.7 Komunitná liečba poruchy hazardného hrania (L. Chvála)	353
17.4.8 Anonymní hráči (L. Chvála)	355
17.5 Psychofarmakologická liečba poruchy hazardného hrania (M. Patarák)	357
17.5.1 Inhibítory spätného vychytávania sérotonínu	357
17.5.2 Iné antidepresíva	359
17.5.3 Antipsychotiká	360
17.5.4 Lítium a tymostabilizátory	363
17.5.5 Liečivá účinkujúce na glutamátový systém	364
17.5.6 Opioidné antagonisty	367
17.5.7 Iné potenciálne antigamblingové liečivá	369
17.5.8 Zhrnutie pre klinickú prax	370
17.6 Doliečovanie a resocializácia pri poruche hazardného hrania (L. Jenčová, L. Chvála)	370
18 Vplyv pandémie COVID-19 na hazardné hranie (L. Jenčová)	373
19 Súdnopsychiatrické konzekvencie hazardného hráčstva (L. Jenčová)	377
20 Záver a poďakovanie (M. Patarák)	379
Appendix: História liečby nelátkových závislostí v Banskej Bystrici (L. Nábělek)	380
Zoznam použitej literatúry	386
Zoznam internetových zdrojov	454
Zoznam obrázkov	456
Zoznam tabuliek	457
Príloha	458